

בעצה

מסכת שבת כט:

בגמרא: ריש כנישתא דבעצה גרר ספסלא לעילא מרב ירמיה רבה אמר ליה כמאן כרבי שמעון אימר דאמר רבי שמעון בגדולים דלא אפשר בקטנים מי אמר ופליגא דעולא דאמר עולא מחלוקת בקטנים אבל בגדולים דברי הכל מותר.

רש"י: ריש כנישתא. מפטיר כנסיות המכנים ומונח ומייסד תלמידים ותינוקות: דכירה. שם מקום כי זבח לה' דכירה (ישעיה לז): כרבי שמעון. דאמר גורר אדם: דלא אפשר. אלא בגריה שחין יכול לטולן בידו: מחלוקת בקטנים. ואע"ג דאפשר בטלטול שרי רבי שמעון הואיל ואין מתכוין להחזיק ורבי יהודה סבר כיון דאפשר אסור:

והנה תמוה מדוע רש"י היה צריך להביא פסוק לומר שבעצה הוא שם מקום, ואם לראיה שהוא שם מקום היה צריך להוסיף בלשונו כדכתיב כי זבח לה' וכו', ואכן יש מקום אחד נוסף בש"ס שרש"י מביא פסוק על שם מקום במסכת זבחים דף צו ע"ב ובסוף המאמר יורחב בזה.

ועוד יש לדייק למה צריך לפרש שהו שם מקום, שזה הוא דבר הפשוט, ובדרך כלל רק כשיש איזה סיבה לטעות כשמהות השם מורה על דבר נוסף הוצרך לפרש, כמו בברכות נד ע"א פירש ערבות – שם מקום, מפני שאפשר לטעות שהוא מקום שגדלים עצי ערבות, וכדומה לזה בעוד מקומות,

עוד יש לדקדק מדוע הביא ממרחק לחמו מנבואת ישעיה ולא הביא מהמקום הראשון בתנ"ך שמופיע שם עיר זו, בתורה בפרשת וישלח (פרק לו פסוק לג) וַיִּמַּת בָּלַע וַיִּמְלֹךְ תַּחֲתָיו יוֹבָב בֶּן זֶרַח מִבְּעֶרָה:

וברש"י: יובב בן זרח מבצרה. בצרה מערי מואב היא, שנאמר ועל קריות ועל בצרה וגו' (ירמיה מח, כד), ולפי שהעמידה מלך לאדום עתידה ללקות עמהם, שנאמר כי זבח לה' בבצרה (ישעיה לד, ו).

ובבעל הטורים מבצרה. ב' דין ואידך (ישעיה סג א) חמוץ בגדים מבצרה. לעתיד לבוא תלקה בצרה עם אדום לפי שהעמידה להם מלך שהמליכה להם וזהו חמוץ בגדים מבצרה תלקה בצרה שנאמר יובב בן זרח מבצרה:

הנה לפנינו שיש אכן קשר הדוק בין הבערות, ואם כן יותר יקשה על בחירת רש"י דווקא בפסוק כי זבח וכו', כי הרי בין הכל מדובר על אותה בצרה, ולשלמות הקשר ופתרון הדבר, נציג את שאר הפסוקים שסביב מקום זה ופירושו של פרשד"א באותם מקומות:

בישעיה (פרק לד פסוק ו) חָרַב לַיהוָה מְלָאָה דָם הַדְּשָׁנָה מִחֶלֶב מַדִּים כְּרִים וְעֵתוּדִים מִחֶלֶב כְּלִיֹּת אֵילִים כִּי זָבַח לַיהוָה בְּבִצְרָה וְטִבַּח גָּדוֹל בְּאַרְץ אֲדוֹם:

רש"י: כרים עתודים. שרים ושלטונים: בבצרה. מארץ מואב היא אבל לפי שהעמידה מלך לאדום שנאמר וימת חושם וימלוך תחתיו יובב בן זרח מבצרה (בראשית לו) לפיכך תלקה עמהם, בפסיקתא:

ועוד בישעיה (פרק סג פסוק א) מִי זֶה בָּא מֵאֲדוֹם חֲמוֹץ בְּגָדִים מִבְּעֶרָה זֶה הַדּוֹר בְּלָבוּשׁוֹ עֲצָה בְּרַב כּוֹחַ אֲנִי מְדַבֵּר בְּעִדָּקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ:

רש"י מי זה בא מאדום. נתנבא הנביא על שער ובערה, אמרו רבותינו שתי טעיות עתיד שר של שער לטעות כסבור הוא שבערה היא בער במדבר שהיתה עיר מקלט, וטועה משום שאין קולטת אלא שוגג והוא הרג את ישראל מזיד, ועוד יש מדרש אגדה על שהספיקה בערה מלך לשער במות מלכה הראשון וימלך תחתיו יובב בן זרח מבערה ובערה ממואב היא כענין שנא' על קריות ועל בערה : זה. (שהיה) הדור בלבשו וצעה ונאזר ברוב כחו והקב"ה משיבו אני הוא שעלתה לפני לדבר בעדקת האבות ובעדקת דורו של צרה וצדקתי גם היא עמהם ונגליתי להיות רב להושיע והם אומרים מדוע אדום ללבושך מדוע בגדיך אדומים :

ובעמוס (א יב) וְשִׁלַּחְתִּי אֶשׁ בְּתִימָן וְאָכְלָה אֶרְמֶנּוֹת בְּעָרָה:

רש"י : ארמנות בערה. בין מואב ובין אדום היא ומארץ מואב ונמשכה אחר אדום והיא העמידה לו מלך במות מלך הראשון שנאמר יובב בן זרח מבערה (בראשית לו):

מקור המעיין שממנו דלה רש"י את הדברים העוברים כחוט השני בין כלל המקומות, הוא במדרש רבה וישלח(פרשה פג) ג וַיָּמָת בָּלַע (בראשית לו, לג), אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ לְבֵן מַלְכִּים שֶׁהָיָה לוֹ דִּין עִם אֶחָד וְכָלוּ מְזֻנּוֹתָיו, בָּא אֶחָד וְסָפַק לוֹ מְזֻנּוֹת, אָמַר הַמֶּלֶךְ אֵין לִי עֵסֶק אֲלֵא עִם זֶה שֶׁסָּפַק לוֹ מְזֻנּוֹת. כֵּן אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כִּבְר הָיְתָה מַלְכוּת עֲקוּנָה מֵאֲדוּם וּבָאת בְּעָרָה וְסָפַק לָהֶם מַלְכִּים, לְפִיכָךְ אֵין לִי עֵסֶק אֲלֵא עִם בְּעָרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה לד, ו): כִּי זָבַח לָהּ בְּבָעֲרָה וּגו'.

אמר רבי ברכיה אף על פי כן (ישעיה לד, ו): טַבַּח גְּדוֹל בְּאַרְץ אֲדוּם.

ומכאן נבוא להביא את לשון רש"י כאן במדויק שכתב שבערה הוא שם מקום מפני כמה סיבות הראשון כדי לשלול פירוש הלשון כעיר מבער כפי שמפרש הרד"ק על הפסוק בעמוס, והשני למנוע החלפת עיר זו עם עיר בער עיר המקלט שבחלקו של ראובן, וגם על פי פשוטו יש לומר שאולי בער שהיא במקום מדבר ומישור החשש של פסיק רישא של חרישה יותר רחוק, (ואולי נבחר שם המקום בער, המורה על מקום אדמה יבשה מלשון בעורת) ועל כן ציין לפסוק כי זבח לה' בבערה ולא בשביל להזכיר שיש מקום הנקרא בערה, אלא בכדי להסביר למה רש"י ציין שם שהוא שם מקום, כי פסוק זה הוא מקור טעותו של סמאל מלאך המוות השטן המחליף את בער בבערה,

ונאמר במסכת מכות דף יב ע"א אמר ריש לקיש שלש טעיות עתיד שרו של רומי לטעות דכתיב וישעיה סג-א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבערה טועה שאינה קולטת אלא בער והוא גולה לבערה טועה שאינה קולטת אלא שוגג והוא מזיד היה טועה שאינה קולטת אלא אדם והוא מלאך הוא

רש"י שרו של רומי. סמאל שיברח לבערה שבתחלה יפרע ממנו כשיגיע הקץ להחרב כדכתיב (ישעיה כד) יפקוד ה' על צבא המרום במרום ואחר כך על מלכי האדמה על האדמה: חמוץ בגדים. מדמו של סמאל ואף על פי שאין המלאכים בשר ודם כתב בו הכתוב כעין הריגת האדם לשבר את האזן מה שהיא יכולה לשמוע:

והדברים מחזוריים שמדובר באותה בערה שהייתה בין מואב לאדום על פי הגמרא בעבודה זרה נח ע"ב ר"ל איקלע לבערה חזא ישראל דקאכלי פירי דלא מעשרי ואסר להו חזא מיא דסגדי להו עובדי כוכבים ושתו ישראל ואסר להו אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל אדמקטורך עלך זיל הדר בער לאו היינו בערה ומים של רבים אין נאסרין

רש"י : חזא דאכלי פירי דלא מעשרי ואסר להו. דקסבר בערה היא בער במדבר בארץ המישור וכיון דמא"י חייבין פירותי' במעשר: אדמקטורך עלך. בעוד שבגדיך עליך חזור אצלם והתר להם ולא תשהה אפילו לנוח מטורח הדרך:

והדברים יוארו באור נפלא ביותר על פי דברי התוספות בע"ז בער לאו היינו בערה. והא דאמר רשב"ל בפ"ק דמכות (דף יב.) ג' טעיות עתיד שר של רומי לטעות כו' כסבור שגלה לבער והוא גולה לבערה היינו לבתר דשמעה מר' יוחנן דסבר איהו דבער לאו היינו בערה אז הודה כי גם בטעות זה יטעה שר של רומי בער לאו היינו בערה פי' אלא חוצה לארץ היא ואינה חייבת במעשר ולכך הזקיקו ר' יוחנן להתיר להם וכו'.

ואם כן הרי שמפני טעות זו עצמה פירש רש"י שהוא שם מקום כי זבח לה' בבערה,

ובנותן טעם להוסיף בעומק הדבר שגרר ספסלים לבית המדרש להרבות לומדים, ושוב על פי מאמר רשב"ל בסוכה נ"ב ע"ב אמר רבי שמעון בן לקיש יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו שנאמר (תהילים לז-לב) צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו שנאמר (תהילים לז-לג) ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו תנא דבי רבי ישמעאל אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח אם ברזל הוא מתפוצץ אם אבן הוא נימוח דכתיב (ישעיה נה-א) הוי כל צמא לכו למים וכתיב (איוב יד-יט) אבנים שחקו מים אם ברזל הוא מתפוצץ דכתיב (ירמיה כג-כט) הלא כה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע.

והשלמת הדברים על פי מאמר חבירו במכות י' ע"א א"ר יוחנן הרב שגלה מגלין ישיבתו עמו אינו והא א"ר יוחנן מנין לדברי תורה שהן קולטין שנאמר (דברים ד-מג) את בער במדבר וגו' (וכתיב בתריה) (דברים ד-מד) וזאת התורה לא קשיא הא בעידנא דעסיק בה הא בעידנא דלא עסיק בה ואי בעית אימא מאי קולטין ממלאך המות כי הא דרב חסדא הוה יתיב וגריס בבי רב ולא הוה קא יכול שליחא (דמלאכא דמותא) למיקרב לגביה דלא הוה שתיק פומיה מגירסא סליק ויתיב אארזא דבי רב פקע ארזא ושתיק ויכיל ליה.

וכן איתא במסכת שבת (דף ל) דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב (תהילים לט-ה) הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא אדעה מה חדל אני אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם הודיעני ה' קצי אמר לו גזרה היא מלפני שאין מודיעין קצו של בשר ודם ומדת ימי מה היא גזרה היא מלפני שאין מודיעין מדת ימיו של אדם ואדעה מה חדל אני אמר לו בשבת תמות אמות באחד בשבת אמר לו כבר הגיע מלכות שלמה בנך ואין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא נימא אמות בערב שבת אמר לו (תהילים פד-יא) כי טוב יום בחצריך מאלף טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח כל יומא דשבתא הוה יתיב וגריס כולי יומא ההוא יומא דבעי למינח נפשיה קם מלאך המות קמיה ולא יכיל ליה דלא הוה פסק פומיה מגירסא אמר מאי אעביד ליה הוה ליה בוסתנא אחורי ביתיה אתא מלאך המות סליק ובחיש באילני נפק למיחזי הוה סליק בדרגא איפחית דרגא מתותיה אישתיק ונח נפשיה, וברש"י ד"ה הוה יתיב וגריס. שלא יקרב מלאך המות אליו שהתורה מגינה ממות כדאמרין בסוטה (דף כא.):

ושם במסכת סוטה (דף כ"א ע"א) איתא - והתניא את זו דרש רבי מנחם בר יוסי (משלי ו-כג) כי נר מצוה ותורה אור תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור את המצוה בנר לומר לך מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מצוה אינה מגינה אלא לפי שעה ואת התורה באור לומר לך מה אור מגין לעולם אף תורה מגינה לעולם ואומר (משלי ו-כב) בהתהלךך תנחה אותך וגו' בהתהלךך תנחה אותך זה העוה"ז

בשכבך תשמור עליך זו מיתה והקיצות היא תשיחך לעתיד לבא משל לאדם שהיה מהלך באישון לילה ואפילה ומתיירא מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ומחיה רעה ומן הליסטין ואינו יודע באיזה דרך מהלך נודמנה לו אבוקה של אור ניצל מן הקוצים ומן הפחתים ומן הברקנים ועדיין מתיירא מחיה רעה ומן הליסטין ואינו יודע באיזה דרך מהלך הגיע לפרשת דרכים ניצל מחיה רעה ומן הליסטין ועדיין אינו יודע באיזה דרך מהלך הגיע לפרשת דרכים ניצל מכולם, וברש"י: **הגיע לפרשת דרכים**. ושם הכיר את דרכו ואף כאן הגיע ליום המיתה ולא פירש מן התורה עד יום מותו ניצל מכולן והכי מפרש לה לקמיה: ויעיון עוד שום בגמרא בהרחבה, ואפשר להוסיף שזהו הפרשת דרכים, תכן לך הדרך ושלשת, וכדברי רש"י תכן לך הדרך. מקלט, מקלט, היה כתוב על פרשת דרכים:

וא"כ הוא גופא טעותו של השטן החושב שיוכל להכנס לבית המדרש כעיר מקלט אבל בזה הוא טועה כאמור.

אחר הדברים האלו מצאתי את דברי האור החיים הקדוש בפרשת ויקרא (פרק ז פסוק ל"ד) ויוצגו כאן כלשונם:

זאת התורה לעולה. לא נודע כוונת פסוק זה. ובתורת כהנים דרשו לומר לך מה מילואים נאמרו כללותיהן ודקדוקיהן מסיני אף כל נאמרו וכו'. וכבר כתבתי במקומות אחרים (ריש פ' משפטים) מה שיש להעיר בדבר זה. עוד דרשו ז"ל (תו"כ זבחים צז:) ללמד על הזבחים כולן שטעונין סכין כעולה, וללמד על שלמי ציבור שנאכלין לזכרי כהונה כמנחה וכו'. ובדרך רמז נראה על דרך אומרים במנחות (קי.) אמר ריש לקיש מאי דכתיב זאת התורה וגו' כל העוסק בתורה עולה כאילו הקריב כו' ע"כ, גם אנו נאמר בדרך זה:

וקודם אקדים דברי רז"ל אנשי אמת שונים בש"ע נהורים אשר אמרו כי תכלית עסק התורה הוא לברר ניצוצי הקדושה אשר נפלו ואשר נאנסו מהקדושה ולהחזירם ביחוד שלם לכמות שהיו, והם שני בחינות, האחד ניצוצי הקדושה שירדו בעולם התהו לסיבה ידועה לו והמושג ליודעי דעת יספיק לטעם נכון, והשני הם נפשות העשוקות אשר עשק אדם בליעל מאדם הראשון בחטאו אשר שלל שלל רב, כידוע הפלגת הנשמות אשר הרבה לעשוק, ואין לך דבר שפוקד עליו להוציא בולעו מפיו זולת אמצעות עסק התורה יעשה כל דבר עיקר. יעלה ניצוצי הקדושה שנפלו קודם עולם התיקון, ויוציא מס"מ בולעו מפיו ומפוצצו וממחה כוחו עד אשר יקיא חיל בלע, והוא מאמרם ז"ל (קדושין ל:) אם פגע וכו' אם אבן הוא נימוח ואם ברזל מתפוצץ ובפסוק זה גילה הכתוב פלאי התורה ותעצומיה, ואמר **זאת התורה** תועלותיה אשר תסובב קריאתה, **לעולה** פירוש שבאמצעותה תתעלה השכינה שהיא בחינת כנסת ישראל, ב' **למנחה** תיבה זו סובלת כמה פירושים וכולן צודקין, לשון מנוחה ולשון נחת, ולשון הנחה, וזה הפירוש הוא סוד (חולין צא:) עלי יניח צדיק זה את ראשו, והוא סוד (ב"ר פ"י) באה שבת באה מנוחה כי יניח עליה צדיק יסוד עולם, והוא סוד (שה"ש ב') שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני והבן:

לחטאת ולאשם הם שני בחינות הברורין, האחד חלקי הקדושה שירדו למטה ממדרגתם בתחילה בעולם התהו כנגדם אמר לחטאת, והשניה חלקי הנשמות שנעשקו מאדם בחטאו כנגדם אמר לאשם, כי התורה תועיל לשני בחינות אלו לבררם ממקום ירידתם. ולא בירור לבד אלא גם יכוננם במקום שנחסרו ממנו, והוא אומרו **ולמלאים** למלאותם במקומם, זה כנגד ניצוצות שירדו וכנגד חלקי נשמות שאנס ס"מ מאדם הראשון אמר **ולזבח השלמים**, על דרך אומרו (תהלים נ) זובח תודה יכבדני ודרשו ז"ל (סנהדרין עג:) זה הזבח יצרו. והזביחה הוא שינעצחו ובבחינת הנעצון הוא בורר ממנו בחינת הטוב אשר אנס מאדם הראשון. והנה בחינה זו היא מעלה גדולה אשר יתעצם לזבח יצרו כמעשה דוד שאמר (תהלים קט) ולבי חלל בקרבי ודבר זה עושה פעולה גדולה בבחינה שאנו משתדלים עליה, ואין מציאות להשגה זו זולת

באמצעות התורה כאומרים (קדושין ל:). אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש, וכן אמרו (שם) אמר הקב"ה בראתי לכם יצר הרע בראתי לו תבלין שהיא התורה:

עוד ירמוז באומרו ולזבח השלמים כי תכלית הבירור יהיה באמצעות הזבח דכתיב (ישעי' לד) כי זבח לה' בבצרה, ואמרו ז"ל עתיד הקב"ה לשחוט את השטן, ופירוש שחיטה זו היא שיסיר ממנו בחינה המחייבה שהוא ניצוץ הקדושה ובזה השלמים נשלמו כל הבירורים, והודיע הכתוב כי גם הדבר הזה יושג באמצעות עסק התורה כי בזכות עסק התורה שעוסקים העדיקים בעולם הזה יהיה הדבר, ולזה רמזו ז"ל (שם) בדבריהם כי השחיטה הלז תהיה על זה הדרך הקב"ה מצד אחד וכל העדיקים תופסין הסכין מצד אחר לזבח זבח ההוא כי בכחם היה המושג, הא למדת זאת התורה לכל הדברים הנפלאים, לעולה למנחה כנגד העלאת השכינה ויחודה עם הקב"ה, לחטאת ולאשם לברר ב' בחינות הברורים שהם עיקר העולם, ולמלאים ולזבח השלמים ליחד ניצוצות היורדות למלאותם במקומם, ולזבח יצרו זביחה שאין אחריה קיום, גם יעמוד חי לפני ה' לשלוח יד במבקשי רעתו לזבח זבח, והיה ה' למלך וגו' יהיה ה' אחד ושמו אחד, והוא אומרו השלמים פירוש שנשלמו כל בחינות הקדושה ונתיחדו יחד. ואמרו אשר צוה ה' וגו' חוזר לסיבה שהיא התורה שהזכיר בראש הפסוק, כאילו אמר זאת התורה אשר צוה ה' וגו' שצריכון ללמוד התורה על מנת כן לא לתכלית אחר זולתו, ואמרו ביום צוותו כי דבר זה נאמר להם במעמד הר סיני דכתיב במדבר סיני, ואמר להקריב את קרבניהם כאן רמז בתוספת ביאור מה שפירשתי שמקריבין כל חלקי הקדושה שהם מיוחדים לישראל שהם הם הדרגת הקדושה וכל חלקי הקדושה להם יתחסו ובאמצעות התורה יקריבו את קרבניהם ויתיחדו כל בחינות הקדושה כנוצר למעלה: (עכ"ד אור החיים) על פי דברי קדשו של בעל האור החיים אפשר לרמוז בלשון רש"י והפסוק, בבצרה שם מקום כי זבח לה' בבצרה, שהבית מדרש נקרא בצרה כי הוא מקום הזבח לה' זבח השלמים כאמור בבצרה, מבצרי התורה.

בשולי הדברים נחזור למקום הנוסף שרש"י מוסיף פסוק לשם מקום, (זבחים צו ע"א)

בקלנבו. שם מקום שנקרא על שם עבודת כוכבים כלכתיב (ישעיה מו) קרס נבו:

מקור דברי רש"י אלו הם במסכת סנהדרין סג:

כי אתא עולא בת בקלנבו אמר ליה רבא והיכא בת מר אמר ליה בקלנבו אמר ליה והכתיב ושם אלהים אחרים לא תזכירו אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן כל עבודת כוכבים הכתובה בתורה מותר להזכיר שמה והא היכא כתיבא דכתיב (ישעיה מו-א) כרע בל קרס נבו ואי לא כתיבא לא מתיב רב משרשיא ראה אחת מרובה כשלש שהיא כמגדיון לשילה שהן שתי טבילות ושני ספוגין הרי זה זב גמור אמר רבינא גד נמי מכתב כתיב דכתיב (ישעיה סה-יא) העורכים לגד שלחן אמר רב נחמן כל ליצנותא אסירא חוץ מליצנותא דעבודת כוכבים דשריא דכתיב כרע בל קרס נבו קרסו כרעו יחדו לא יכלו מלט משא

רש"י: בת בקלנבו. לן באותה עיר והיא נקראת על שם עבודת כוכבים שבה: ראה אחת מרובה כשלש. זב שראה ראייה ארוכה שהוא שופע כג' ראיות שנעשה בהן זב גמור שהוא כמגדיון לשילה כשיעור מהלך מאותה עבודת כוכבים ששמה גדיון עד שילה שהן שתי טבילות ושני ספוגין שכן נתנו חכמים שיעור בין ראייה לראייה. כדי לטבול ולהסתפג באלונוטית דהיינו בין ראייה ראשונה לשניה טבילה וספוג וכן בין שניה לשלישית: קרס. נתרז כלומר כרע על ברכיו ונתרז דהיינו ליצנותא דאישתעי ביה קרא לא יוכלו מלט משא הרעי שבנקביהם לא יוכלו לסבול ונתרז:

והנה הגמרא לא כתבה את הפסוק בתורה שמוזכר "נבו" אלא הפסוק בנביא, אמנם המהרש"ל כתב שקלנבו הם שתי תיבות קל נבו והכוונה לעשות צחוק מעבודה זרה, כמו שמורה באמת הפסוק הזה כרע בל כרס נבו, שהכוונה לצחוק וזילזול, ודבר זה מתחזק מלשון רש"י בזבחים שהביא רק את שני המילים מהפסוק "קרס נב" שהוא כעין "קל נבו", אבל קשה לומר טעם זה שהוא הייתה הסיבה שהביא הגמרא פסוק זה, כשמפשטות לשון דברי רבי יוחנן הכתובה בתורה, יותר משמע לתורה עצמו והשם נבו מוזכר בתורה ולא רק שמוזכר באקראי אלא ממש בעניין זה, בפרשת מטות (במדבר לב) (לז) ובני ראובן בנו את חשבון ואת אלעל ואת קריתים: (לח) ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם ואת שבמה ויקראו בשמת את שמות הערים אשר בנו:

רש"י ואת נבו ואת בעל מעון מוסבות שם. נבו ובעל מעון שמות עבודת אלילים הם, והיו האמוריים קורים עריהם על שם עבודת אלילים שלהם, ובני ראובן הסבו את שמם לשמות אחרים, וזהו מוסבות שם, נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר: ואת שבמה. בנו שבמה, והיא שבם האמורה למעלה:

ואם כן יקשה ביותר מדוע לא הביאו פסוק זה, ואפשר ליישב דאין הכוונה סתם לשם עצמו באופן כללי אם נאמר בתורה, אלא צריך שיהא מדובר באותה עיר עצמה, וזה כוונת הגמרא על קלנבו שהיא הייתה עיר ע"ש עבודת כוכבים והייתה בבבל, ואינה אותה עיר שהייתה קרויה נבו שבערי מואב, ואפשר שיש קשר בין שני ערים הללו שבחלקו של ראובן בצר שכנגדה בצרה שבין מואב לאדום כאמור, ונבו ששמה אחר השינוי לא נאמר, ואולי זה היה השינוי שנעשתה עיר מקלט ששמה החדש היה בצר, וכנגדה היה קלנבו שבבל (אדום) עצמה כנאמר כרע בל קרס נבו, שניהם אלילי בבל כנאמר בנביא,

ומידי רמז לא נפטרנו, שני ערים עלו בצר ונבו שבחלקו של ראובן, אותיותיהם נמצאים בשמו של ראובן, בצרה – לבצר (כל תיבה שצריכה למ"ד בתחילתה הטיל לה ה"א בסופה) כרע בל גימטריה – לבצר שכנגדה בצרה, קרס נבו.

ומכאן נחזור לתוספת קטנה על שינוי נוסף בלשון רש"י שביומא דף כא: גם כן נאמר תני רב שמעיה בקלנבו ופירש רש"י שם מקום, ולא כתב החמשך, ובזבחים באותו עניין ממש הוסיף את ענין שם עבודה זרה. וכתב את הפסוק אבל קיצר ולא כתב את כולו כמו בגמרא הנמצאת בין מסכתות אלו בסנהדרין,

הנה ביומא המדובר בניסים שאירעו בבית המקדש על כן לא רצה להזכיר רש"י להזכיר בנשימה אחת, שם עבודה זרה, ומה גם שהוא בסדר הש"ס לפני שנלמד דבר זה בגמרא, אבל בזבחים שמדובר מדיני קדושת העזרה שלא לעשות בה שום שימוש נוסף, ואחד מן הדברים זה לא לעשות שם אשפות, והוא גם אחר שכבר למדנו ענין זה בגמרא, ומבחינת זה לעומת זה שמעבודה זרה נעשה אשפות, ובכל אופן קיצר רש"י והזכיר רק עבודה זרה אחת, שהיא בלבד נדרשת לצורך הסבר שם העיר קלנבו.

על פי הנ"ל נוכל לקשור בקשר נוסף בין בצר ובצרה ונבו וקלנבו, עם ריש לקיש בהלכה שחורה לבני בצרה גבי מעיין חמים שעבר שם שהיה נעבד עבודה זרה, ואמר לו רבי יוחנן לחזור מהורחתו שמים של רבים אינם נעבדים, ואפשר שלכן גם "הר נבו" שהיה על יד העיר נבו ששינו את שמה מפני השם של ע"ז, ואע"פ כן לא שינו את שמו, כי הדין הוא שאין העובדי כוכבים יכולים לאסור את ההר עצמו מדין עבודה זרה כנאמר במשנה (עבודה זרה מה) הנכרים העובדים את ההרים ואת הגבעות הן מותרין ומה שעליהן אסורין שנאמר {דברים ז-כח} לא תחמוד כסף וזהב עליהם ר' יוסי הגלילי אומר {דברים יב-ב} אלהיהם על ההרים ולא ההרים אלהיהם אלהיהם על הגבעות ולא הגבעות אלהיהם,

ומהר נבו צפה וראה משה רבינו ע"ה את כל הארץ עד דן (דברים לד א) וכדברי רש"י עד דן. הראהו בני דן עובדים עבודה זרה שנאמר ויקימו להם בני דן את הפסל (שופטים יח, ל), והראהו שמשון שעתיד לעצת ממנו למושיע:

כך נראה שבתוך העבודה זרה נמצא המושיע גם כן, ויה"ר שהתקיים בנו מאמר הפייטן

בבאו מאדום חמוץ בגדים.

זבח לו בבצרה וטבח לו בבוגדים.

ויו נעחם מלבושיו להאדים.

בכחו הגדול יבעור רוח נגידים.

הגה ברוחו הקשה ביום קדים:

ראותו כי כן אדומי העוצר.

יחשוב לו בבצרה תקלוט כבצר.

ומלאך באדם בתוכה ינצר.

ומזיד בשוגג במקלט יעצר.

אֶהְבֶּה אֶת ה' כָּל חֲסִידָיו אֲמוּנִים נוֹצֵר:

יענה עור חסדו קהלותיו לקבץ.

מארבע רוחות עריו להקבץ.

ובחר מרום הרים אותנו להרבץ.

ואתנו ישוב נדחים קובץ.

בביאת משיח בן דוד אמן כן יהי רצון